

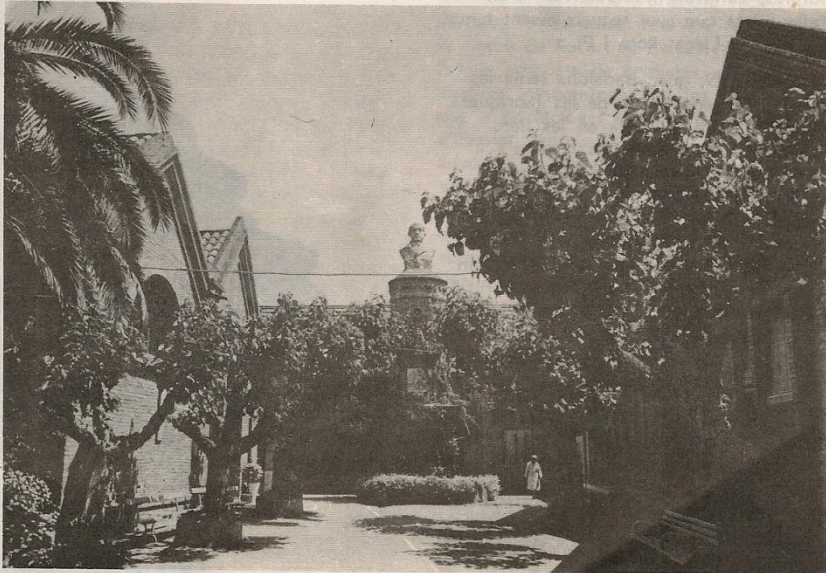
El cooperativisme i el llegat Roca i Pi

Jacint Dunyó i Clara

○ A l'últim terç del segle dinou, marcat per les aferrissades lluites socials, per les crisis de treball i fins i tot per les epidèmies, fou quan el cooperativisme badaloní tingué un moviment fort, que influí dins la vida social de la vila. De fet és en

aquest darrer terç quan s'inicia el moviment a Badalona; una població que els anys 80 tenia uns cinc mil obrers, la meitat dels quals treballaven en la indústria.

Dins del rebombori creat amb motiu de la industrialització, el cooperativisme hi

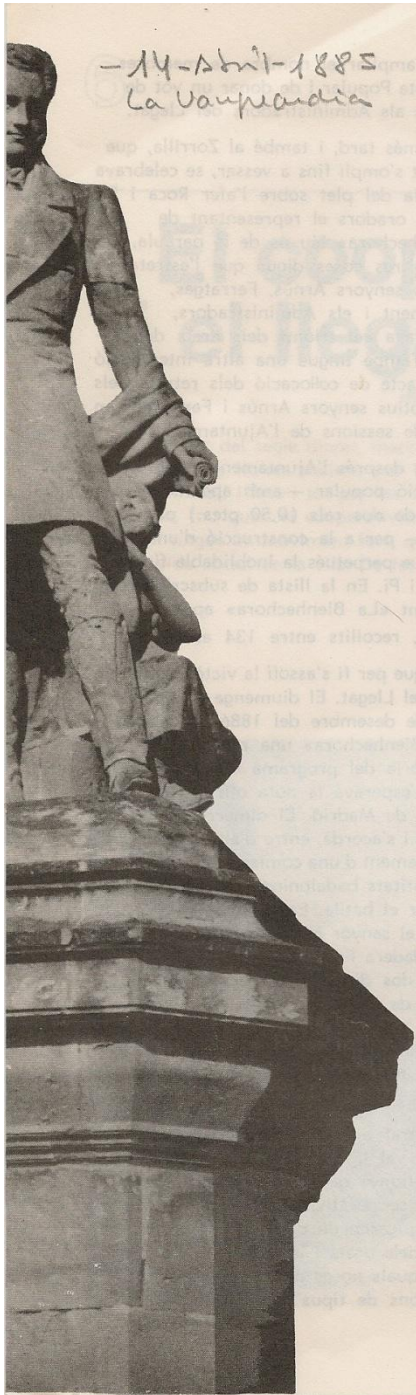
nasqué amb un ideari ben definit, els principis del qual són avui ben vàlids. Per exemple, si un dels objectius d'aquell temps era bàsicament el de defensa i protecció de la classe obrera contra l'explotació en què es veia sotmesa, avui aquest objectiu segueix tenint vigència encara que sigui mesurant una nova societat consumista, en la qual, a més del capitalisme, hi entren en joc d'altres factors tant o més importants que aquell.

El fet de ser el cooperativisme una associació de persones i no pas de capitals, li dóna un sentit col·lectivista, que va més enllà d'una concreció només econòmica. Aquest sentit que porta des dels seus inicis, ha persistit sempre malgrat que malauradament a casa nostra, i motivat per la «quarantena» passada, generalment es concebeix el moviment cooperatista sols com una possible solució econòmica, oblidant el sentit de solidaritat en finalitats morals.

És aquesta accepció que a partir del 1880 fins a finals de segle, es materialitza eficaçment en els cooperativistes badalonins —conjuntament amb altres societats obreres, culturals i recreatives—, en l'afer vilatà que avui segueix essent tema polèmic: el Llegat Roca i Pi.

Ja en el 1879, quan Badalona tenia les quatre cinques parts de les fàbriques tancades, quan hi havia en les llars obreres autèntica fam, les nostres cooperatives a més d'ajudar als seus associats, dirigeixen notes a les autoritats locals suggerint possibles solucions a la gran crisi d'atur plantejada. És aquest mateix any, quan la premsa local en un article sobre la construcció de l'Hospital, fa referència a l'abnegació i al desinterès de les cinc persones que treballen per assolir que es compleixi la resolució presa d'invertir en la institució benèfica el producte de les vendes dels béns del Llegat Roca i Pi. D'aquestes cinc persones, tres d'elles eren socis de la important cooperativa «La Bienhechora». Pel que es veu la comissió trobà forts entrebancs degut a l'acció d'una persona molt influent, el nom de la qual no és mencionat fins alguns anys més tard.

-14-Abril-1885
La Vaupendia

L'afer del destí de les rendes del Llegat creà una crispació molt densa entre els administradors —gent de signe conservador— i els que volien els comptes a la llum pública, persones més lliberals i obertes, que es veien recolzades per la majoria de la població.

L'any 1882, les cooperatives «La Fraternidad», «La Bienhechora» i «La Obrero Badalonesa», s'adhereixen a un escrit en el qual es fa pública una queixa del perquè no es donen ni les dades de les inversions que es fan ni la situació del plet que hi havia en procés.

El dos de juliol del mateix any se celebra una reunió en el teatre Zorrilla, el qual s'omplí de gom a gom. La finalitat de la convocatòria era la de sol·licitar públicament les quaranta-quatre entitats presents —que eren gairebé la totalitat— que la vacant existent en la Junta d'Administració del Llegat, en nom del poble, fós ocupada pel batlle senyor Guixerés.

En la multitudinària reunió, entre d'altres oradors, feren ús de la paraula els representants de les cooperatives assistents. Jeroni Palés, representant de «La Bienhechora», home d'oratória fàcil i vibrant, en les seves intervencions lloà la figura de Roca i Pi i del batlle Guixerés. Féu la proposta de nomenar «una comissió auxiliar interventora que fos una garantia per la població» i proposà els noms d'Evarist Arnús, senador, J. Bautista Soler, advocat, E. Torent i el mestre Feliu i Vegués. La proposta fou aprovada per unanimitat enmig d'una gran salva d'aplaudiments. Abans d'acabar, el representant de «La Bienhechora» féu una altra proposta —que fou acceptada també per unanimitat— la de que Badalona obrís una subscripció popular per erigir un monument a Roca i Pi.

El dia 30 d'agost del mateix any, en sessió municipal, és pres l'acord d'acceptar les propostes de les entitats badalonines en el teatre Zorrilla.

Quatre dies més tard, en el mateix local, es reuneixen una altra vegada totes les entitats. En aquesta reunió el representant de «La Bienhechora» prengué la paraula

i aixecà una gran i prolongada ovació quan demanà el suport de tothom als acords presos darrerament per l'Ajuntament.

Després d'altres intervencions, proposà «obligar a sortir de la Vila, qui causava aquests transtorns i perjudicis...». La proposta, però, no fou acceptada.

Del resultat de totes aquestes accions, com és lògic, en sortí una rèplica abraonada per part dels sectors contraris, que si eren minoritaris no deixaven de ser molt influents. Però l'actuació del diputat senyor Ferratges féu que no prosperés la rèplica. Badalona li agrai la seva intervenció nomenant-lo fill adoptiu de la Vila. El dia 6 de gener del 1883, amb pràcticament tota la població al carrer, fou rebut a l'estació del tren i d'ací l'homenatjat amb la comitiva oficial es traslladà a l'Ajuntament on se celebrà una sessió extraordinària.

Després d'unes paraules del batlle, seguiren unes de Feliu i Vegués i seguidament parlà el representant de «La Bienhechora», i a continuació feren ús de la paraula tres personatges més. La cloenda fou a càrrec del Sr. Ferratges. El mateix dia hi hagueren altres actes i se celebrà un banquet en el qual durant els parlaments, el representant de «La Bienhechora» començà dient que parlava «com a representant dels obrers i per ser aquests els qui de més a prop toquen la misèria...», i acabà bridant pel Sr. Ferratges. Un dels altres oradors, el senyor Ponç Serrat, dirigí una entusiasta salutació a la classe obrera brindant «...pel seu digne representant, soldat insigne de la mateixa, el senyor Jeroni Palés...».

Una altra intervenció dels cooperativistes vilatans en l'afer del famós Llegat, la trobem el 12 d'abril del 1885. Fou amb motiu d'una reunió pública en el teatre Zorrilla, en la qual es presentaven els comptes del Llegat. A la tarda d'aquest dia, els administradors acompanyats de les autoritats i d'altres personatges, feren una improvisada visita als locals de «La Bienhechora» i als de «La Verdadera Fraternidad», on foren rebuts amb grans aplaudiments. Quatre dies més tard, aquestes cooperatives junt amb «La Obrero Badalonesa» signen els acords presos per unanimitat per la majoria de les entitats

locals, d'ampliar el nombre de membres de la Junta Popular i de donar un vot de confiança als Administradors del Llegat.

Un mes més tard, i també al Zorrilla, que novament s'omplí fins a vessar, se celebrava la victòria del plet sobre l'afer Roca i Pi. Entre els oradors el representant de «La Bienhechora» féu ús de la paraula, i entre d'altres coses digué que l'estreta unió dels senyors Arnús, Ferratges, l'Ajuntament i els Administradors, representava «el triomf dels drets del poble». També tingué una altra intervenció durant l'acte de col·locació dels retrats dels fills adoptius senyors Arnús i Ferratges, en el saló de sessions de l'Ajuntament.

Pocs dies després l'Ajuntament inicià una subscripció popular —amb aportació màxima de dos rals (0,50 ptes.) per persona— per a la construcció d'una làpida que perpetués la inoblidable figura de Roca i Pi. En la llista de subscriptors hi és present «La Bienhechora» aportant-hi 158 rals, recollits entre 134 associats.

Sembla que per fi s'assolí la victòria final en el plet del Llegat. El diumenge a la tarda del 19 de desembre del 1886 se celebrà en «La Bienhechora» una reunió preparatòria del programa d'actes i festes; mentre s'esperava la nota oficial dels tribunals de Madrid. El dimecres prosseguí la reunió i s'acordà, entre d'altres qüestions, el nomenament d'una comissió representativa de les entitats badalonines per anar a felicitar el batlle. Entre els comissionats hi havia el senyor M. Solanes de «La Verdadera Fraternidad». La notícia es rebia dos dies abans d'acabar el 1886. Al balcó de l'Ajuntament es posà una gran pancarta que deia «Gloria a Roca i Pi. — ¡Pleito ganado!» «La Bienhechora» engalanà totalment la façana amb domassos.

Sense entrar en consideracions de fons, crec que val la pena remarcar aquest tros no molt llunyà de la història local, en el qual els cooperativistes, en aquest cas concret, jugaren un paper decisiu, en defensa dels drets i les llibertats ciutadanes i en els quals no es movien pas per motivacions de tipus econòmic.

La Vaupendia a parlar

8-4-1885

